

August Strindberg och försäkringsmarknaden

Den 14 maj 2012 var det 100 år sedan August Strindberg avled, vilket på olika sätt uppmärksammats både i Sverige och utomlands. Böcker och artiklar har diskuterat honom som person, hans vän- och familjerelationer och litterära produktion, måleri och fotografering. Även hans mindre lyckade vetenskapliga intentioner – det kanske mest kända är hans misslyckade alkemiska experiment – har också påtalats men ett av de områden som inte lyfts fram är hans gärning inom och relation till försäkringsbranschen.

Han skrev pamfletter på uppdrag av en verkställande direktör för ett nybildat livförsäkringsbolag för att sprida kunskap om livförsäkringens samhällsnytta. Han blev till och med redaktör för den första svenska facktidskriften om försäkring. Denna – Svensk Försäkringstidning – har ibland betraktas vara en fortsättning av den tidskrift som idag heter Nordisk Försäkringstidskrift och det finns påståenden om att August Strindberg därigenom la grunden för en i dag fortfarande aktiv tidskrift. Det ska också påpekas att hans erfarenheter från försäkringsbranschen återkom i hans litterära produktion.

Dessa aspekter men också andra beröringspunkter mellan Strindberg och den svenska försäkringsmarknaden diskuteras i artikeln.

Inledning

För att göra berättelsen om August Strindberg och försäkringsmarknaden förstående så är det nödvändigt att säga något om branschens utveckling fram till början på 1870-talet. Det är också nödvändigt att säga något om Strindberg – som vid tiden för hans redaktörskap var 24 år gammal – och hans tidigare livserfarenheter. Därefter diskuteras hans kontakter med försäkringsbranschen och hur han även använde sina erfarenheter på olika sätt i sina texter. Vidare analyseras om det finns något samband mellan tidskriften som Strindberg var ansvarig för och Nordisk Försäkringstidskrift. Artikeln avslutas med en sammanfattande diskussion.*

Försäkringsmarknadens utveckling

Det moderna försäkringsväsendet etablerades 1855 när Skandia bildades. Eftersom Skandia var det första aktiebolaget på marknaden var det extremt viktigt att få allmänhetens legitimitet. För att uppnå så stor stabilitet som möjligt valdes en lösning med ett så kallad blandat bolag där Skandia sålde såväl brandförsäkring som livförsäkring, särskilt med hänsyn till att den sistnämnda branschen ansågs vara så riskfylld. Grundfonden sattes också till ett mycket högt belopp, 15 miljoner riksdaler riksmünt. Emellertid betalades endast en tiondedel av aktiekapitalet medan den

återstående delen – grundfondförbindelser – skulle betalas in vid behov (Leffler, 1905). År 1866 grundades det andra aktiebolaget, Svea i Göteborg som också blev ett blandat bolag och grundfonden sattes till ett något mindre belopp, 10 miljoner riksmünt (även där betalades bara en tiondel av kapitalet) (Bring, 1917).

Tanken vara således att en kombination av brand- och livförsäkring innebar en större finansiell stabilitet för bolagen och borgade för en långsiktig överlevnad. Detta skapade emellertid en debatt om två så olika verksamheter verkligen borde drivas inom samma organisation. Särskilt i samband med större stadsbränder i slutet på 1860-talet framkom frågetecken om det var sunt att blanda dessa försäkringsformer. Med tanke på att livförsäkringskontrakt kunde löpa under mycket lång tid föreföll det mer fördelaktigt att särskilja liv- och skadeförsäkring. Dessutom visade stadsbränderna att det var enklare att kalkylera livförsäkringspremier än premier för skadeförsäkring. Avslutningsvis var överskotten inom livförsäkring betydligt högre än för skadeförsäkring för perioden 1855 till 1870, vilket ökade intresset för att etablera renodlade livförsäkringsbolag.

Det ska också nämnas att försäkringsmarknaden i slutet på 1860-talet skakades av flera skandaler inom livförsäkringsbranschen. Det var främst två utländska livbolag, Albert och European, också verksamma i Sverige, som tvingades ställa in sina betalningar, vilket drabbade ett stort antal försäkringstagare. Samtidigt satte industrialiseringen i gång på allvar i Sverige och förändrade samhällets struktur, vilket ökade efterfrågan på nya livförsäkringsaktörer.

År 1871 bildades Sveriges första renodlade livförsäkringsaktiebolag, Nordstjernen, i Stockholm under ledning av Otto Samson. Redan 1873 grundades ytterligare ett renodlat livförsäkringsaktiebolag i samma stad, Thule, vilket från 1888 till 1932 kom att ledas av en legend inom svensk försäkring, Sven Palme. Namnet Thule försvann i samband med fusionen med Skandia 1963 men har nu återkommit som namn på konsortiet som ska användas för att ombilda Skandia till ett ömsesidigt bolag (Palme, 1922; Englund, 1982).

Med tiden framstod den så kallade separationsprincipen, det vill säga en formell uppdelning mellan liv- och skadeförsäkring som en förnuftig princip och endast ett nytt bolag, Skåne i Malmö, fick 1884 tillstånd att driva blandad försäkringsverksamhet (Bolin, 1934).

Strindberg och försäkringsmarknaden

Då ska vi återgå till den store författarens erfarenheter fram till början på 1870-talet.

Johan August Strindberg föddes i Stockholm den 22 januari 1849. Han var det tredje av åtta barn i hans fars första äktenskap. August tog studentexamen 1867 och påbörjade då studier vid Uppsala universitet. Han avbröt studierna efter en halv termin och började arbeta först som folkskollärare, därefter som privat lärare, samtidigt som han studerade till läkare. Strindberg försökte därefter på en karriär som skådespelare och blev statist vid Dramatiska teatern. På ett relativt tidigt

stadium tröttnade han även på denna karriär och återvände 1870 till Uppsala universitet. Det var då han började skriva och hans talang uppmärksammades på ett tidigt stadium: han fick redan 1871 ett stipendium av kung Karl XV för framtida universitetsstudier. Efter två år och utan att ha tagit någon examen, återvände emellertid August till Stockholm och började då bland annat att skriva konstkritik i dagstidningar och även skriva texter på uppdrag (Olsson, 2011).

Lifförsäkringsbolaget Nordstjernen var således Sveriges första renodlade livförsäkringsbolag. Initiativtagare och första vd var Otto Samson som försökte finna olika tillvägagångssätt för att sprida kunskap – eller som det kallades på den tiden, propaganda – om livförsäkring bland allmänheten. I slutet på 1872 lyckades han få Albert Bonnier att i sin litterära kalender – kallad Svea – publicera en artikel som skulle visa fram de positiva sidorna med livförsäkring. Det handlade om att lyfta fram livförsäkring som en naturlig del av det ”moderna” samhället. Eftersom den spirande industrialiseringen och urbaniseringen hade förändrat den traditionella lösningen med försörjning av de äldre inom hushållet, fanns en stor potentiell marknad för privat försäkring. Samson ville därför öka kunskapen om livförsäkringen bland allmänheten generellt men givetvis i synnerhet för hans eget bolag Nordstjernen.

För att skriva artikeln fann Bonnier en ung skribent som hade skrivit ett par mindre teaterstycken men också ett par artiklar i dagspressen, nämligen August. Det ska också nämnas att det fanns andra förklaringar till att August fick uppdraget. Ett är att kontakten mellan Samson och Strindberg förmedlades av hans bror, Axel, som var anställd på Nordstjernen som tjänsteman (Englund, 1993:64).

Oavsett hur relationen mellan Samson och Strindberg etablerades, var resultatet i Svea en novell med namnet ”Något att tänka på” där en flicka från landet i brevform berättar om sina upplevelser från Stockholm. Berättelsen handlar om flickans farbror och morbror, där den förstnämnda har en livförsäkring medan den sistnämnda inte har någon och vilka förödande konsekvenser detta fick för morbroderns familj. Givetvis nämndes livförsäkringsbolaget Nordstjernen i artikeln.

Otto Samson måste ha varit nöjd med novellen för detta blev början på ett mycket mer omfattande engagemang. Den 15 februari 1873 blev Strindberg redaktör och utgivare för Svensk Försäkringstidning som skulle tjäna som Nordstjernans språkrör till allmänheten men också ha en roll för att sprida information inom branschen. Tanken var att 24 nummer skulle komma ut årligen. Tidningen var oftast 8 sidor lång och innehöll exempelvis årsberättelser för enskilda bolag, refererat från möten, meddelanden från olika bolag, allmänna notiser och artiklar om försäkringsmarknaden. I det första numret av Svensk Försäkringstidning uttryckte redaktör och ansvarig utgivare Strindberg det på följande sätt (Eklund, 1946:43):

Anmälan

Utgifvaren af Svensk Försäkringstidning inbjuder härmed till prenumeration. Tidningens syfte och hållning torde framgå af innehållet i detta nummer.

Svensk Försäkringstidning utkommer tvenne gånger i månaden med prenumerationspris 6 Rdr per år, postafgiften inberäknad. Prenumeration sker i Stockholm hos hrr Bokhandlare; i landsorten på resp. postkontor, och lemnas prenumeration endast på helt år.

Annonser intagas efter 10 öre peitrad.

De ärade Försäkringsbolag, som önska meddela redogörelser öfver sin verksamhet, årsberättelser eller uppsatser rörande försäkringsväsendet, torde inskicka desamma till Redaktören.

All den opartiskhet och urskiljning, man har rätt att fordra af en facktidning, anser sig Utgifvaren kunna garantera.

Enligt en passage i Tjänstekvinnans son var han länge tveksam till att åta sig uppdraget som redaktör men hans miserabla ekonomiska situation gjorde det omöjligt att tacka nej:

”En dag, när nöden var som störst, kommer en delegerad av Röda Rummet, eljes vice häradshövding och banktjänsteman, och frågar Johan om han, såsom skrivkunnig, skulle vilja ha en god idé till ingivandet av en tidning.

Intresset för försäkringsväsendet hade nämligen på sista åren tilltagit i hög grad, och de många olikartade försäkringsbolagen ägde tusentals agenter i landet, vilka skulle bilda en självskriven prenumerantkrets till den föreslagna tidningen. Johan svarade, som sant var, att han ej begrep den affären alls. Vännen invände, att han kunde sätta sig in i den på kort tid, och att han dessutom skulle få vid sin sida en matematiker och en i försäkringsväsendet väl bevandrad direktör [Otto Samson?], så att han själv endast skulle bli utgivare, redigera artiklarne, ombesörja korrektur och tryckning.

Nej, det ville han inte, ty då skulle han bara bli en bulvan, och han kunde icke veta vilka ärenden han kunde få gå. Underhandlingarne nedlades för en tid, men togos upp igen. Nu kom man med erbjudande av garantier.

Alla bolag hade till hälften lovat understödja företaget, och det var icke fråga om att stödja något bolag, endast befordra försäkringsväsendet i allmänhet. Han skulle reflektera, och som han icke hade annat bröd och han ansåg det ena lika Bosch som det andra, så öppnade han underhandlingar. Garantierna syntes lovande, och så fick han bordet fullt med böcker och tidningar som han skulle studera.”

Det fanns emellertid en viktig agenda bakom grundandet av tidskriften, som inte framgick av avsiktsförklaringen, vilket delvis motsäger den sistnämnda meningen om

opartiskhet. Samtidigt som tidningen lanserades hade Nordstjernen fått en ny konkurrent, ett bolag som fick namnet Thule. Det sistnämnda bolaget var, liksom Nordstjernen, ett renodlat livförsäkringsbolag men introducerade en nyhet som verkligen utmanade de äldre bolagen. Thule utlovade försäkringstagarna en del i bolagets vinst – efter att reservfonden hade byggts upp. Dessutom skulle kunderna få välja en revisor (av tre) för att öka insyn i bolagets verksamhet. Det var emellertid vinstdelningen som kom att bli en stridsfråga och faktiskt utmynnande i den första (av många över tid) pressfejden där Strindberg var inblandad.

Som vi återkommer till så använde Strindberg en hel del av det material som han upplevde inom försäkringsvärlden sedermera i litterär form. I hans självbiografi "Tjänstekvinnans son" uttryckte han motivet bakom sitt engagemang i Svensk Försäkringstidskrift och angreppet på bolaget Thule, vilket ledde till pressfejden, på följande sätt (Strindberg 1996:1886:56):

"Kritiskt anlagd och fast besluten att icke gå ärenden, utan verkligen hålla ögat på alla avsteg, börjar han med en kritik på ett uppstående bolag, som ville nedsätta premierna och utlovade andel i vinst. Som bolagssvindlar inom försäkringsväsendet i utlandet tagit fart, och konkurrensen hänsynslöst bedrevs med nedtryckning av premierna, drog han till med en varning. Varje nedsättning i premierna minskade de försäkrades garantier och vore svindel. Detta var oklokt för tidningens bestånd, och polemik uppstod, naturligtvis hänsynslös och med beskyllningar."

Enligt Strindberg (antagligen efter instruktioner från Samson) var nedsättningen av premier helt enkelt något som skulle minska bolagets soliditet och leda till urholkning av dess tillgångar, vilket i slutändan skulle drabba försäkringstagarna. Det rörde sig enligt Strindberg helt enkelt om svindel. Strindberg hade också läst en tysk försäkringsartikel som argumenterade för att det "moderna" samhällets urbanisering och de bristfälliga arbets- och bostadsförhållandena i de större städerna skulle leda till en lägre genomsnittlig livslängd bland allmänheten. Strindberg tolkade detta som att det skulle inträffa en "överdödlighet" bland nystartade livförsäkringsbolag och att, som Thule, dela ut delar av vinsten till försäkringstagarna, skulle underminera bolagets överlevnad. Det kan emellertid konstateras att dessa förutsägelser om att industrialiseringen skulle leda till en lägre genomsnittlig levnadslängd inte direkt infriades.

Angreppet på Thule inleddes i numret av den 1 april 1873, till att börja med i relativt artig ton. Strindberg påpekade att löftet om andel i vinst hade väckt misstänksamhet bland fackmän men slagit allmänheten med glad förvåning:

"Såsom stående utom både lägren, kunna vi med lugn skärskåda saken och på samma gång vi aflägsna hvarje skytt af misstanke om Thules soliditet gifva allmänheten en liten fingervisning". Därför kunde Thules beräkningar om en ökad årlig vinst och antagandet om en ökad genomsnittlig livslängd bland allmänheten endast bero på: "oförlätlig obekantskap med hvad till en försäkringsrörelse hör" (Eklund, 1946:43).

Aktuarien för Thule, Hugo Gyldén kommenterade artikeln på ett riktigt roligt sätt, vars ironiska andemening var att Strindberg som framstående "fackman" inom livförsäkringens område måste ha kommit på en helt ny och revolutionerade teori om hur man skulle beräkna premiereserven:

"Då ni konstaterat det faktum, att dödsfallens antal i början av bolagens verksamhet är mindre än det, som blifvit påräknadt, men sedermera blifver större, så har Ni säkerligen i beredskap någon ny teori för beräkningen af lifförsäkringsfonden eller premiereserven, hvilket Ni torde hafva godheten att offentligen meddela"
(Eklund, 1946:43).

Strindberg blev väldigt upprörd på den ironiska och överlägsna attityden (vilket brukade vara hans eget signum) och började skriva hätska inlägg mot Thule och särskilt Gyldén. Dessutom fick Gyldén stöd från Svensk Handels- och Industri Tidning där man också påpekade att Strindberg agerade som bulvan åt Thules konkurrenter. I den sistnämnda tidskriften publicerade Hugo Gyldén ett öppet brev till chefredaktören för Svensk Försäkringstidning, vilken avslutade på följande sätt:

"Nu kan jag endast tillråda Eder att flitigt studera de ämnen Ni utgifver Eder att förstå, att iakttaga mera måtta, då Ni talar till personer, hvilka dock veta minst lika mycket som Ni, och slutligen, om Eder tidskrifts framtid ligger Eder om hjertat, att försöka frigöra densamma från den tendens till skandal, som den hittills antydt"
(Eklund, 1946:44).

Strindberg fick delvis stöd från en annan tidning, Svensk Börstidning, som också hade kritiserat Thule, men efter flera bittra repliker fick Strindberg nog sommaren 1873. Han "flyttade" kontoret till Kymmendö i Stockholms skärgård (en omskrivning för semester). Dessutom hade det uppstått en diskussion om hans lön, Samson var inte längre lika nöjd och hade undvikit att betala ut lön. Det hade emellertid inkommit pengar till redaktionen från andra försäkringsbolag för att täcka kostnader för tryckning av tidskriften, vilka istället hamnade i Strindbergs ficka. Enligt honom var det rättmätig lön medan Samson betraktade det som försäkring och den 13 juli kom det sista numret ut av tidskriften.

Försäkring i Strindbergs verk

Som tidigare nämndes så använde Strindberg interaktionen med Otto Samson och Albert Bonnier i boken "tjänstekvinnans son". Det som emellertid har blivit citerat mest flitigt är en del av "Röda rummet", nämligen hur det på 1860- och 1870-talen gick till i praktiken för att bilda ett försäkringsbolag. Givetvis framställde Strindberg det på komiskt sätt för att driva med de som han uppfattade dem "giriga" bolagsgrundarna.

Bakgrunden var följande: Sjöförsäkringsbolaget Neptunus hade med dunder och brak gått i konkurs 1874 då man expanderat allt för kraftigt i såväl Sverige som utomlands med alltför begränsade resurser. Neptunus var också ett bolag som kritiserades av Strindberg i Svensk Försäkringstidskrift vid upprepade tillfällen.

Nordisk försäkringstidskrift 4/2012

Historien i Röda Rummet handlar egentligen om Levi, en ung man som med hjälp av sin rike far skulle etablera sig som köpman. Han besökte sin farbror Smith för att få goda råd hur man kan bli rik utan tillgång till egna finansiella resurser:

– *Jaså, du har fått en idé, nå, låt höra! Det är gott att få idéer.*

– *Jag tänkte bilda ett bolag.*

– *Skönt! Då blir Aron kamrer, Simon sekreter, Isaac kassör, och de andra smågossarna bokhållare, det är en god idé. Gå på nu! Vad vill du kalla det bolaget för sort?*

– *Ett sjöförsäkringsbolag, har jag tänkt –*

– *Nå, så! Det är skönt. Alla människor böra försäkra sina ting när de gå på sjön. Men din idé? Nå!*

– *Det är min idé.*

– *Det är ingen idé. Vi ha ju det stora bolaget Neptun! Nå! Det är ett gott bolag! Min ditt måste vara bättre, om du skall bjuda konkurrens! Vad är nu det nya i ditt bolag?*

– *Ah! Jag förstår! Jag sänker premierna, och då får jag alla Neptuns kunder!*

– *Nå, så! Det är en idé. Alltså prospektet som jag låter trycka, naturligtvis, innehåller som ouvertyr: Som det visat sig vara ett längre känt behov att få sjöförsäkringspremierna sänkta, och bristen på konkurrens gjort, att sådan icke kommit till stånd, så ha Undertecknade härmed äran inbjuda till Aktieteckning till bolag – – Nå?*

– *Triton!*

– *Triton? Vad är det för en man?*

– *Det är en sjögud!*

– *Nå gott! Triton! Det blir en bra skylt. Den skall du låta göra hos Rauch i Berlin, så skall vi sedan låta den ingå som plansch i Vårt Land. Nå! Undertecknade! Ja! Det blir jag till en början! Men där skall vara stora sköna namn! Giv mig Statskalendern! Så!*

Smith bläddrade en god stund.

– *ett sjöförsäkringsbolag måste hava en stor sjöofficer. Nå, låt se! En amiral, kallas den!*

– *äh, de har ju inga pengar!*

Nordisk försäkringstidskrift 4/2012

- *Aj, aj, aj! Förstår du så litet affärer, min gosse? De teckna, men slippa betala in; och så få de sin ränta, mot att de bevista stämmorna och gå på direktörns middagar! Nå! Här äro två Amiraler! Den ena har kommandörsbandet av Polstjärnan, men den andre har den ryske Annæorden! Vad skall en göra? Så! – Nå! Vi tar den ryska, ty Ryssland är ett gott sjöförsäkringsland! Så!*
- *Men tror farbror att de låter ta sig så där?*
- *Ah, så tyst nu! Vi måste ha ett för detta Statsråd nu! – Så! Nå! Den kallas Excellens! Ja! Gott. – Och så, en greve! Det blir svårare! Grevarna ha så mycket pengar! Vi får ta en professor! De ha icke mycket pengar! Finns det professorer i segling? Det vore gott för affärn! Är det icke ett seglingshus vid den Södra Teaterkällaren? Ja! Nå! Så! Nu har vi den affärn klar! Åh! Jag glömde det viktigaste. En Jurist! Ett hovrättsråd! Nå, så! – Där ha vi den!*
- *Ja, den; men vi ha inte fått några pengar ännu?*
- *Pengar! Vad skall man med pengar när man stiftar bolag! Skall icke den som försäkra sin varor betala det själv? Jo! Skall vi betala för dem, nej! Alltså de skola betala med sina premier! Nå!*
- *Men grundfonden?*
- *Ah! Man skriver grundfondsförbindelser.*
- *Ja, men man måste betala kontant in en del, också!*
- *Nå, man betalar kontant med grundfondsförbindelser, är det icke att betala? Nå? Om jag ger dig en förbindelse på en summa så får du pengar på den i varenda bank? Nå är icke en förbindelse pengar? Nå? Och i vilken lag står att kontant är lika med sedlar? Då är icke Enskilta Banksedlar heller kontant! Va?*
- *Hur stor grundfond bör man ha?*
- *Mycket liten! Man skall icke binda stora kapitaler. En million! Varav inbetalas kontant trehundratusen och resten levereras i förbindelser!*
- *Men, men, men! De trehundratusen riksadalerna skola väl vara i sedlar!*
- *O, du store herre min skapare! Sedlar? Inte är sedlar pengar! Har man sedlar, så är det bra, har man inte, så! Nå! Därför skall man intressera småfolk, som bara har sedlar!*
- *Men de stora? Vad betala de med?*
- *Aktier, obligationer, reverser naturligtvis. Nå, nå, nå! Det kommer sen! Låt dem bara teckna, så styr vi nog om resten!*

Nordisk försäkringstidskrift 4/2012

- *Men bara trehundra tusen? Det är ju vad en enda stor ångbåt kostar? Om man nu försäkrar tusen ångbåtar?*
- *Tusen? Ah! Neptun hade fyrtioåtta tusen försäkringar i föl och stod sig!*
- *Nå desto värre! Nå men om, om det går sönder ...*
- *Så likviderar man!*
- *Likviderar?*
- *Nå, gör konkurs! Det kallas så! Och vad gör det om bolaget gör konkurs? Det är inte du, inte jag, inte han som gör det! Men eljest brukar man göra ny aktieteckning, eller också kan man utfärda obligationer, som sedan under svåra tider kunna inlösas av staten för gott pris.*
- *Det är således ingen risk?*
- *Inte! För övrigt! Vad har du att riskera? Har du ett öre? Nej! Nå! Vad har jag att riskera? Fem hundra riksdaler! Jag tar inte mer än fem aktier ser du! Och fem hundra är för mig så här mycket!*

Han tog sig en pris snus, och så var saken klar

(Strindberg, 1983:1879:123-125).

En intressant aspekt är att det idag finns ett bolag som heter Triton. Det är ett riskkapitalbolag som är känt för att vara mycket hemlighetsfulla. För bolagets skull får man hoppas att grundarna kände till historien om Triton (Neptunus) när man valde namn. Annars kan det framstå som lika träffsäkert som att döpa ett fartyg till Titanic.

Försäkringsföreningen och Nordisk Försäkringstidskrift

Trots att det var uppenbart att Samson var hjärnan bakom kampanjen mot Thule förefaller denna dispyt ha övervunnits på ett tidigt stadium. Det var nämligen bland annat Otto Samson och Hugo Gyldén som stod bakom bildandet av Svenska Försäkringsföreningen 1875 eller, som den kallades fram till 1919, Försäkringsföreningen i Stockholm. Bland grundarna fanns också Eugené Samson (bror till Otto och sedermera vd för Fylgia och Sverige/Fenix), Frans W. Hultman (en av civildepartementet utsedda inspektörer samt aktuarie på Skandia) och Axel Edström (vd för Thule).

Föreningens syfte var att agera som diskussionsforum för försäkringsintresserade personer, öka samarbetet inom branscher med hjälp av gemensamma försäkringsvillkor och samt att verka för en sund och ändamålsenlig utveckling av, som det kallades på den tiden, det enskilda försäkringsväsendet. En av de viktigaste punkterna bakom bildandet av SFF var att "propagandera" för inrättandet av en särskild lagstiftning. En sådan skulle öka allmänhetens förtroende för branschen och

se till att skandaler som fallet med Neptunus inte kunde inträffa igen (Kleverman & Lönnborg 2000).

Då är det frågan om det finns något samband mellan Svensk Försäkringstidning och den tidning som numera kallas Nordisk Försäkringstidskrift? Vid försäkringsföreningens möte 1878 så föreslog Otto Samson att föreningen skulle publicera en tidskrift för försäkringsmarknaden. Efter närmare analys av frågan beslöts i april att starta "Försäkringsföreningens tidskrift" och dess förste redaktör blev aktuarien i Statistiska Centralbyrån, Otto Printzsköld (som sedermera blev ordförande i Nordstjernans styrelse). Tidskriften utkom därefter regelbundet fram till 1921, då den istället blev ett samarbete mellan försäkringsföreningarna i Danmark, Norge, Finland och Sverige och namnet ändrades till Nordisk Försäkringstidskrift (Ekholm, 1946:37).

Om man håller sig till termen "arvtagare" så finns ett samband mellan NFT och Svensk Försäkringstidning men i praktiken så hade Strindberg inget att göra med "Försäkringsföreningens Tidskrift".

Sammanfattande diskussion

Det fanns således flera beröringspunkter mellan August Strindberg och den svenska försäkringsmarknaden. Gällande rollen som redaktör och utgivare för Svensk Försäkringstidning kan man väl säga att Strindberg var "bulvan" för Otto Samson och bolaget Nordstjernen för att kritisera den nya konkurrenten Thule. Det var inte möjligt för Samson att själv driva denna fråga eftersom det fanns en "gentlemen agreement" inom branschen att inte kritisera andra bolag offentligt. Dessvärre så förefaller Samson inte ha bidragit tillräckligt mycket med sina fackkunskaper, vilket tvingade Strindberg att föra en teoretisk diskussion om ett ämne som han inte behärskade fullt tillräckligt. Replikerna från Thules chefsaktuarie, Hugo Gyldén, med en "överlägsen" och ironisk ton – vilket brukade vara Strindbergs egen metod – gjorde honom mycket upprörd och ledde till en pressfejd men även att Strindberg lämnade uppdraget som redaktör.

Strindberg blev delvis utnyttjad av Samson för att försöka starta en massmedial storm mot bolaget Thule som enligt honom hotade branschens överlevnad. Men med tanke på att Strindberg helt sonika lämnade sitt uppdrag som redaktör för tidskriften – och tog en lång semester ute i Stockholms skärgård – så upphörde relationen mellan Samson och Strindberg. Den sistnämnda kom istället att använda sina nyvunna erfarenheter från försäkringsvärlden i sin prosa.

Vidare ska också påpekas att Strindbergs negativa inställning till Thule förändrades med tiden. År 1880 tecknade han en livförsäkring i bolaget till ett värde av 5000 kronor (nästan 250 000 kronor i 2012 års priser). Detta är ett tungt vägande skäl för att August hade reviderat sin uppfattning om Hugo Gyldéns akturiella färdigheter. Dessutom så blev hans bror Axel, som tidigare varit anställd på Nordstjernen, tjänsteman på Thule 1883 (Eklund, 1946:47).

Nordisk försäkringstidskrift 4/2012

Frågan är då om det finns en koppling mellan Svensk Försäkringstidning och Försäkringsföreningens Tidskrift – från 1921 Nordisk Försäkringstidskrift? Med tanke på att det sista numret av Svensk Försäkringstidning kom den 15 juli 1873 och Försäkringsföreningens Tidskrift började spridas i början av 1878 så finns ingen direkt koppling mellan dem. Å andra sidan så kan man säga att det fanns ett samband mellan tidskrifterna, det var nämligen en och samma person som stod som initiativtagare till dem, nämligen Otto Samson.

Vad hände med August Strindberg efter att han lämnat Svensk Försäkringstidning?

År 1874 började han arbeta som journalist på Dagens Nyheter och fick samma år anställning som amanuens vid Kungliga biblioteket, vilket var en tjänst som han behöll fram till 1882. Hans genombrott kom med Röda rummet 1879 där han således använde en del av sina kunskaper från försäkringsbranschen. Detta följdes upp med den nämnda passagen i Tjänstekvinnans son från 1886, så visst hade Strindberg nytta av sina erfarenheter från försäkringsbranschen. En naturlig följdfråga är om försäkringsmarknaden hade någon nytta av Strindberg? Kanske inte som banbrytande teoretiker om livslängdens utveckling i framtiden men han bidrog med att sprida kunskapen om livförsäkring bland allmänheten. Dessutom så innebar även hans ironiska berättelse om den icke helt sanningsenliga händelseutvecklingen för bolaget Triton – läs Neptunus – också att försäkringsmarknaden fick skönlitterär uppmärksamhet. Trots att han oftast var kritisk gentemot branschen så kan man väl säga att dålig reklam i slutändan ändå är reklam.

Mikael Lönnborg, førsteamanuensis, BI Handelshøyskolen, Oslo, Institutt for innovasjon og økonomisk organisering, Senter for næringslivshistorie.

Referenser

Bolin, S. (1934), Skåne. Brand— och lifförsäkringsaktiebolaget. Minnesskrift 1884-1934, Malmö.

Bring, E. (1917), "Historik", I: Brand— och lifförsäkringsaktiebolaget Svea. Minnesskrift 1866-1916, Göteborg.

Eklund, T. (1946), "August Strindberg, Nordstjernen och Svensk Försäkringstidning", I: Lifförsäkrings- Aktiebolaget Nordstjernen 75 år. En översikt av 25-årsperioden 1922-1946, Hæggström, Stockholm, s. 41-47.

Englund, K. (1982) Försäkring och fusioner. Skandia, Skåne, Svea, Thule, Öresund 1855-1980, Skandia, Stockholm.

Englund, K. (1993), Skandiamän och andra försäkringsmän 1855-1970. Femtio biografiska studier, Skandia, Stockholm.

Nordisk försäkringstidskrift 4/2012

Hemberg, W. "Otto Samson", I: Lifförsäkrings-Aktiebolaget Nordstjernen 75 år. En översikt av 25-årsperioden 1922-1946, Hægström, Stockholm, s. 29-40.

Larsson, M., Lönnborg, M. & Svärd, S-E. (2005), Den svenska försäkringsmodellens uppgång och fall, Svenska Försäkringsföreningens Förlag, Stockholm.

Larsson, T. (1975), "Svenska Försäkringsföreningen 100 år", Nordisk Försäkringstidskrift, Stockholm.

Leffler, J. (1905), "Historisk", I: Försäkringsaktiebolaget Skandia 1855-1905, Skandia, Stockholm.

Lundberg, F. & Molén, H. (1958), Utvecklingslinjer inom svensk livförsäkring: Minnesskrift med anledning av Svenska Livförsäkringsbolags Förenings 50-års jubileum, Stockholm.

Kleverman, A. & Lönnborg, M. (2000), "Svenska Försäkringsföreningen – i det förgångna och i framtiden", I: Bratt, C., Kleverman, A. & Strömbäck, E. (red.), Svensk försäkrings framtid, Svenska Försäkringsföreningen, Stockholm, s. 157-167.

Olsson, U. (2011), "2 Strindberg, Johan August", I: Karlsson, Å. (red.), Svenskt Biografiskt Lexikon (SBL), Band 33, Stockholm.
http://www.riksarkivet.se/Sve/Dokumentarkiv/Filer/Bd_33_August_Strindberg.pdf

Palme, S. (1923), Thule under femtio år, Hægström, Stockholm.

Strindberg, A. (1981:1879), Röda rummet: Skildringar ur artist— och författarlivet, Almqvist & Wicksell, Stockholm.

Strindberg, A. (1996:1886), Tjänstekvinnans son. Del III-IV, Norstedt, Stockholm.

Strindberg, A. (1991), Ungdomsjournalistik. August Strindbergs samlade verk 4. Texten redigerad och kommenterad av Hans Sandberg, Nordstedt, Stockholm.